

กระบวนการมีส่วนร่วมแนวทางการพัฒนารูปแบบโฮมสเตย์ กรณีศึกษา ชุมชนบ้านส้มกบ อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดมหาสารคาม ณัฐวัฒน์ จิตศีล¹, ยศวดี จินตามัย²

¹คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมือง และนฤมิตศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

²คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Email: nattawat.ji@msu.ac.th¹, yosawadee1983j@gmail.com²

Received: Dec 11, 2023

Revised: Dec 21, 2023

Accepted: Dec 22, 2023

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอการวิเคราะห์กระบวนการมีส่วนร่วมแนวทางการพัฒนารูปแบบโฮมสเตย์ กรณีศึกษา ชุมชนบ้านส้มกบ อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่จังหวัดมหาสารคามที่มีป่าโคกขาว เป็นผืนป่าขนาดใหญ่ที่สุดในจังหวัดมหาสารคาม ที่ยังไม่มีกรมส่งเสริมการศึกษากำหนดใช้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจากธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และเกิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน ก่อให้เกิดแผนการดำเนินงานโครงการแนวทางการพัฒนารูปแบบโฮมสเตย์ โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Process of Participatory Action Research; PAR จากผลการวิจัยสรุปกระบวนการการมีส่วนร่วมกับชุมชนเป็น 3 ระยะ คือ 1) ระยะต้นน้ำ มีการร่วมศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลการใช้ประโยชน์จากป่า เป็นความร่วมมือกันของทีมวิจัยระหว่าง คณาจารย์และนิสิตเบื้องต้น ทำความเข้าใจบริบทของลักษณะธรรมชาติและพืชพรรณที่มีอยู่ในป่าโคกขาว เพื่อการนำเสนอเสนอรูปแบบการศึกษา ลักษณะนิเวศป่าโคกขาว นำสู่การขยายผลการศึกษาดูการใช้สื่อ “Model ป่า” 2) ระยะกลางน้ำ ความร่วมมือกับภาคีทุกภาคส่วนของโครงการ ได้แก่ คณะวิจัย นิสิตคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ฯ ชาวบ้านบ้านส้มกบ ผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน ตัวแทนจากองค์การบริหารส่วนตำบลเหล่าดอกไม้ อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดมหาสารคาม ผ่านกิจกรรมเชิงปฏิบัติการทั้งการบูรณาการความรู้ทางภูมิสถาปัตยกรรม การระดมความคิดสร้างความเข้าใจกับชุมชน ด้วยการจัดเวทีเสวนาร่วมกัน และ 3) ระยะปลายน้ำ เป็นการสังเคราะห์ร่วมกับการบูรณาการการเรียนการสอน งานบริการวิชาการ โดยการจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน ทีมวิจัย และวิทยากรเป็นความร่วมมือที่ได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน ผ่านกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ ได้แก่ กิจกรรมการให้ความรู้ การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อพัฒนาที่พักรูปแบบ โฮมสเตย์ของชุมชน การนำเสนอผลงาน การเสนอแนวคิดการปรับปรุงพื้นที่ที่พักรูปแบบโฮมสเตย์ของชุมชน การส่งเสริมและพัฒนาความการใช้ภาษาอังกฤษขั้นพื้นฐานสำหรับสนทนา และการมอบทุนจำลอง (Model) ที่ได้รับการเสนอแนวคิดการพัฒนาปรับปรุง ให้กับเจ้าของบ้านพัก

คำสำคัญ : กระบวนการมีส่วนร่วม, แนวทางการพัฒนา, โฮมสเตย์

Participatory process guidelines for developing the homestay models: A case study of Ban Som Kob, Chuen Chuen District,

Maha Sarakham Province

Nattawat Jitsin¹, Yosawadee²

¹Faculty of Architecture Urban Design and Creative Art, Mahasarakham University

²Faculty of Humanities and Social Sciences, Rajabhat Mahasarakham University.

Email: nattawat.ji@msu.ac.th¹, yosawadee1983j@gmail.com²

Received: Dec 11, 2023

Revised: Dec 21, 2023

Accepted: Dec 22, 2023

Abstract

The objective of this article is to evaluate the participatory process and guidelines for creating a homestay model, focusing on the Ban Som Kop community in Chomchoen District, Maha Sarakham Province. The Khok Khao forest is present in this part of Maha Sarakham province, which is the largest forest area in the province. The study of the utilization of health tourism from the abundant nature has not yet been emphasized. A project implementation plan for the development of homestay formats using participatory action research (PAR) is necessary to create sustainable ecotourism. The research results indicate that community participation can be divided into three phases: 1) In the upstream phase, the research team collaborates on jointly studying and analyzing forest utilization data.; The initial faculty and students must comprehend the context of the natural features and plants in the Khok Khai forest to present a model for studying the ecological characteristics of the Khok Khao forest. Leading to the expansion of the study results by using the media 'Forest Model' 2) in the mid-stream phase, cooperation with all sectors of the project, including the research team, students of the faculty of Architecture, and others. Ban Som Kop Village, community leaders, village headman, and representatives of the Lao Dokmai Subdistrict Administrative Organization were present at the meeting. Collaborate with the community by organizing a joint forum through workshop activities that incorporate landscape architecture knowledge and brainstorming. 3) The downstream stage entails the synthesis and integration of teaching and learning. Academic services involve collaborating with the community, research team, and lecturers to organize activities that are beneficial for both parties. By utilizing workshop activities, including knowledge-sharing activities, we will establish an environment where community homestays can flourish. Additionally, we will present ideas for improving community homestay-style accommodation areas. Promoting and improving Basic English language skills for conversation and presenting models (models) with ideas for development and improvement to the owner of the house.

Keywords : Participatory process, Development guidelines, Home stay

บทนำ

กระบวนการมีส่วนร่วมแนวทางการพัฒนารูปแบบโฮมสเตย์ กรณีศึกษา ชุมชนบ้านส้มกบ อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดมหาสารคามนี้ เป็นส่วนหนึ่งในโครงการบริการวิชาการเพื่อสร้างนวัตกรรมสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้ทำการศึกษาในพื้นที่ชุมชนบ้านส้มกบ อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่จังหวัดมหาสารคามที่มีป่าโคกขาว เป็นผืนป่าขนาดใหญ่ที่สุดในจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งในอดีตผืนป่าแห่งนี้มีความอุดมสมบูรณ์ตามลักษณะของป่าเบญจพรรณ แต่จากการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าและการถางป่ารุกกล้าเข้ามาเรื่อย ๆ มีผลทำให้ผืนป่ามีความเสื่อมโทรม ที่ผ่านมามีองค์กรได้จัดโครงการและกิจกรรมร่วมกับชุมชนที่อยู่รายรอบผืนป่า เพื่อพลิกฟื้นผืนป่าดังกล่าวให้กลับคืนสู่ความอุดมสมบูรณ์ดั้งเดิม และจากผลของความพยายามดังกล่าว ทำให้ปัจจุบันผืนป่าโคกขาวสามารถกลับมาเป็นแหล่งทรัพยากรทางธรรมชาติที่สนองตอบทั้งคนและสัตว์ได้อีกครั้ง ป่าโคกขาวสามารถก่อให้เกิดประโยชน์ได้อีกหลายประการ เช่น เป็นซูปเปอร์มาเก็ตของชุมชน เป็นพื้นที่ต้นน้ำ เป็นห่วงโซ่อาหาร และเป็นปอดของจังหวัดมหาสารคาม และจังหวัดใกล้เคียง แต่อย่างไรก็ตามยังไม่มีกรมุ่งเน้นการศึกษาการใช้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจากธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ การศึกษาพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เช่น การจัดทำเส้นทางศึกษาธรรมชาติบำบัดโดยใช้ผืนป่าป่าโคกขาวเป็นพื้นที่หลังบำบัด เพื่อส่งเสริมสุขภาพกายและใจแก่ผู้มาเยือนและเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน คณะผู้จัดทำมุ่งเน้นคือ การสร้างกลุ่มเยาวชนให้เป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรในผืนป่าสามารถเป็นผู้นำเที่ยวและให้ความรู้เรื่องป่าและสมุนไพรแก่นักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมได้ ก่อให้เกิดแผนการดำเนินงานโครงการภายใต้กิจกรรมโครงการย่อยที่ 2 คือ แนวทางพัฒนารูปแบบโฮมสเตย์ที่สะท้อนอัตลักษณ์ชุมชน บูรณาการร่วมกับการเรียนการสอนของนิสิตรายวิชา หนึ่ง

หลักสูตรหนึ่งชุมชนและวิชาชีพพหุวัฒนธรรมและการออกแบบ เพื่อให้บัณฑิตฝึกกระบวนการลงพื้นที่ เรียนรู้การเก็บข้อมูลเพื่อพัฒนาปรับปรุงบ้านพัก เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในรูปแบบโฮมสเตย์

บทความนี้จึงมุ่งเน้นนำเสนอการวิเคราะห์กระบวนการการมีส่วนร่วม ทั้งกับนิสิต ผู้นำชุมชน ชาวบ้านบ้านส้มกบ ตัวแทนจากองค์การบริหารส่วนตำบลเหล่าดงไม้ อำเภอน้ำขุ่น คณะอาจารย์และนิสิตสาขาภูมิสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและนฤมิตศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อนำเสนอการวิเคราะห์กระบวนการมีส่วนร่วมกับชุมชนในการหาแนวทางการพัฒนารูปแบบโฮมสเตย์ กรณีศึกษา ชุมชนบ้านส้มกบ อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดมหาสารคาม

ระเบียบวิธีวิจัย

1. โครงการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Process of Participatory Action Research; PAR) เป็นการแสดงความร่วมมือระหว่างคณาจารย์และนิสิต คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมือง และนฤมิตศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ชาวบ้านบ้านส้มกบ ผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน ตัวแทนจากองค์การบริหารส่วนตำบลเหล่าดงไม้ อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดมหาสารคาม การดำเนินการผ่านกระบวนการบริหารงานคุณภาพ (PDCA)

2. ขั้นตอนดำเนินการวิจัย แบ่งเป็น 3 ระยะ คือ

2.1 ระยะต้นน้ำ ศึกษาและทำความเข้าใจข้อมูลการใช้ประโยชน์จากป่า เพื่อเสนอรูปแบบการศึกษาลักษณะนิเวศป่าโคกขาว เพื่อเตรียมตัวก่อนลงพื้นที่ และ นำสู่การขยายผลการศึกษา ด้วยการใช้อุปกรณ์ Model ป่า เพื่ออธิบายสังคมป่าในพื้นที่ป่าโคกขาว

2.2 ระยะกลางน้ำ ศึกษาบริบทชุมชนโดยรอบป่าโคกขาวเพื่อ หาความร่วมมือในการเสนอโครงการพัฒนาชุมชนเพื่อเป็นที่พักรูปแบบโฮมสเตย์ เพื่อ

สร้างกระบวนการวิเคราะห์ทรัพยากรชุมชน ร่วมกับการวิเคราะห์เส้นทางการเข้าถึง แต่ละชุมชน

2.3 ระยะปลายน้ำ เป็นการสร้างความเข้าใจในการเตรียมความพร้อมพื้นที่เพื่อพัฒนาชุมชนให้เป็นที่พึงรูปแบบโฮมสเตย์ และเสนอแนวทางการปรับปรุงบ้านตัวอย่าง สร้างเวทีการทำความเข้าใจ และให้ความรู้เกี่ยวกับ การรู้คุณค่าของชุมชน การเตรียมความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว การสร้างแผนการรองรับและกิจกรรมแต่ละฤดูกาล การเพิ่มทักษะความรู้ภาษาอังกฤษเบื้องต้น และการเสนอแนวทางการปรับปรุงที่พักของชุมชน

แนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรม

1. หลักการสำคัญของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Process of Participatory Action Research; PAR)

การวิจัยที่ประกอบไปด้วยกระบวนการค้นคว้าทางสังคม (Social Investigation) การให้การศึกษา (Education) และการกระทำหรือปฏิบัติการ (Action) เพื่อที่จะให้กลุ่มผู้ถูกกดขี่หรือด้อยโอกาสในสังคมได้มีส่วนร่วมในการสร้างความรู้และความเข้าใจกับสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ รวมทั้งเปิดพื้นที่ให้เรียนรู้และแก้ไขปัญหาาร่วมกันระหว่างหลายฝ่าย อันเป็นการสร้างความรู้ให้กับสังคมได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีหลักการที่ให้ความเคารพต่อภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ตลอดจนกระบวนการสร้างความรู้ซึ่งแตกต่างไปจากนักวิชาการ (พันธุทิพย์ รามสูตร, 2540)

เป้าหมายและประโยชน์ของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

1.1 เป้าหมายหลักของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนั้นมีหลายประการ ดังนี้ (พันธุทิพย์ รามสูตร, 2540)

- 1) ค้นหาความรู้พื้นฐานที่เป็นที่ยอมรับและใช้กันอย่างแพร่หลาย
- 2) ส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างวัฒนธรรม

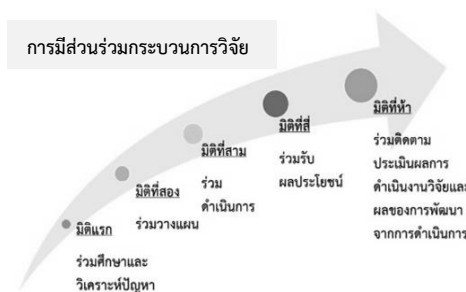
3) สร้างดุลยภาพระหว่างวิทยาศาสตร์ความรู้ทางวิชาการและความรู้พื้นฐาน

4) ยอมรับในความไม่เท่าเทียมกันของภาวะสังคมเศรษฐกิจ

1.2 ระเบียบวิธีของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กิจกรรมของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีความแตกต่างกันอยู่ 2 ชุดความคิดโดยจำแนกได้ดังนี้

1) กิจกรรมการวิจัยปฏิบัติการ หรือการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของผู้ประสานงานหรือผู้อำนวยการวิจัย โดยเป็นกิจกรรมการแสวงหาความรู้ของนักวิจัยตามโครงการ โดยจุดมุ่งหมายที่สำคัญของนักวิจัยคือการสร้างรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพเป็นไปตามหลักการวิจัยเชิงวิทยาศาสตร์ และสามารถที่จะเผยแพร่แก่สังคมได้ เป็นรูปแบบที่สามารถแก้ไขปัญหาของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีค่าใช้จ่ายไม่มากนัก แต่ในเวลาเดียวกันก็ได้ผลตอบแทนจากการวิจัยค่อนข้างสูง

2) กิจกรรมการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เป็นกิจกรรมการวิจัยเชิงปฏิบัติการของชุมชน ที่เกิดจากความพยายามในการแก้ไขปัญหาของชุมชนของนักวิจัยที่ปฏิบัติการร่วมกันกับชุมชน ดังรูปที่ 1

รูปที่ 1 ขั้นตอนการมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

1.3 ขั้นตอนกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ดังนี้

- 1) ขั้นการศึกษาบริบท
- 2) ขั้นกำหนดปัญหา

- 3) ขั้นการวางแผนปฏิบัติงานวิจัย
- 4) ขั้นการติดตาม ตรวจสอบและปรับปรุง
- 5) ขั้นการสรุปผลการวิจัย

1.4 ขั้นตอนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ดังรูปที่ 2

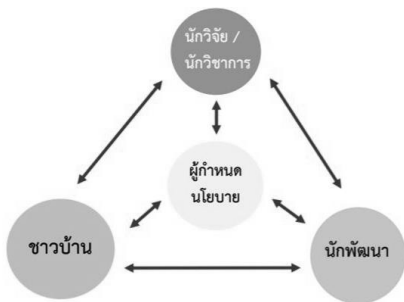
1) ระยะก่อนทำการวิจัย (Pre-Research Phase) โดยมีจุดเริ่มต้นจากการเลือกชุมชนและการเข้าถึงชุมชน จากนั้นทำการบูรณาการตัวนักวิจัยเข้ากับชุมชน

2) ระยะของการทำวิจัย (Research Phase) เป็นการศึกษาวิเคราะห์ปัญหาร่วมกับชุมชน ด้วยการฝึกอบรมทีมวิจัยท้องถิ่น การวิเคราะห์ปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในกระบวนการ PAR

3) ระยะการจัดทำแผน (Planning Phase) ทำการอบรมทีมงานวางแผนท้องถิ่น การกำหนดโครงการหรือกิจกรรม และการศึกษาความเป็นไปได้

4) ระยะนำแผนไปปฏิบัติ (Implementation Phase) เป็นการกำหนดทีมงานปฏิบัติงานอาสาสมัคร และจัดอบรมทีมงานปฏิบัติอาสาสมัคร

5) ระยะการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน (Monitoring and Evaluation Phase)

รูปที่ 2 การมีส่วนร่วมของฝ่ายต่าง ๆ ในกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

สรุปการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research; PAR) เทคนิค PAR นี้ เป็นเทคนิคที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเข้าศึกษาหาสาเหตุ ปัญหาของชุมชน เพื่อร่วมกันวิเคราะห์ วางแผน ดำเนินการแก้ไขปัญหาของชุมชนให้เบาบางลง ซึ่งมีวิธีการและขั้นตอนที่

เป็นประโยชน์ต่อการทำงานร่วมกันของชุมชนและนักวิจัย นักศึกษา ชุมชน PAR เป็นเทคนิคที่เหมาะสมต่อยุคปัจจุบันที่ต้องการการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย

2. แนวคิดการมีส่วนร่วม (Participation)

การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่สมาชิกได้มีโอกาสร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติตามโครงการ ร่วมติดตามประเมินผลเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่พึงประสงค์ ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมจะต้องมาจากความสมัครใจ พึงพอใจ และได้รับผลประโยชน์ที่เกิดจากชุมชนโดยส่วนรวมร่วมกัน (สัญญา เคนาภูมิ, 2551)

การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม ในลักษณะของการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมติดตามผล (เมตต์ เมตต์การุณจิต, 2553)

กระบวนการมีส่วนร่วม มีรูปแบบ ดังนี้

- 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making)
- 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation)
- 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits)
- 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

3. รูปแบบการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ (Home Stay)

ที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชุมชนชนบท (Home Stay) หมายถึง บ้านพักที่อยู่ในชุมชนชนบทที่มีประชาชนหรือสมาชิกในครัวเรือนอาศัยอยู่ประจำบ้านเป็นสมาชิกของกลุ่มหรือชมรม หรือ สหกรณ์ที่ร่วมกันจัดเป็นโฮมสเตย์ชุมชน โดยนักท่องเที่ยวสามารถเข้าพักร่วมกับเจ้าของบ้านได้ ซึ่งสมาชิกในบ้านมีความยินดีและเต็มใจที่จะรับนักท่องเที่ยว พร้อมทั้งถ่ายทอดประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นให้แก่นักท่องเที่ยวและพานักท่องเที่ยว เที่ยว

ชมแหล่งท่องเที่ยวและทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ปั่นจักรยาน นั่งเรือ เดินป่าศึกษาธรรมชาติ

การจัดการโฮมสเตย์เบื้องต้น หลักการของโฮมสเตย์เป็นเรื่องที่สำคัญที่ทุกฝ่ายตั้งแต่รัฐบาลไปจนถึงชุมชนจะต้องเข้าใจ ไปในทิศทางเดียวกันเพื่อให้การส่งเสริมและพัฒนาเกี่ยวกับโฮมสเตย์ลงทางและก่อให้เกิด ปัญหาตามมาภายหลัง ดังนั้นการจัดการเกี่ยวกับที่พักจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ชุมชน หรือเจ้าของบ้านต้องมีหลักแนวทางการปฏิบัติซึ่งอาจเรียกว่า บัญญัติ 10 ประการดังนี้

- 1) เติยนนอนที่สะอาดสะตวกปลอดภัย และถูกสุขลักษณะในราคาสสมเหตุสมผล
- 2) ห้องอาบน้ำและส้วมที่สะอาด
- 3) อาหารพื้นง่าย ๆ แต่ปรุงมาอย่างดี
- 4) ทิวทัศน์และธรรมชาติของชนบทที่สวยงาม
- 5) ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมชุมชนของท้องถิ่น
- 6) กิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ อาทิ เดินป่า ตกปลา ซึม้า ปีนเขา ที่จักรยาน
- 7) ร้านค้าทั่วไปและร้านจำหน่ายสินค้าของที่ระลึก
- 8) ความบันเทิง การแสดงพื้นบ้าน อาทิ ดนตรี การเต้นรำ
- 9) ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว
- 10) ความเป็นมิตรและรอยยิ้มของเจ้าของบ้าน

ผลการวิจัย

1. พื้นที่ศึกษา

ที่ตั้งชุมชนบ้านสั้มกบ ตั้งอยู่ห่างจากกิ่งอำเภอชื่นชม จังหวัดมหาสารคาม ทางทิศตะวันตก ระยะทางจากที่ว่าการอำเภอชื่นชม ประมาณ 6 กิโลเมตร ดังรูปที่ 3 โดย

ทิศเหนือ ติดกับ ป่าโคกข้าว

ทิศตะวันออก ติดกับ บ้านหนองผักแว่น

ทิศตะวันตก ติดกับ บ้านนาค้าน้อย

ทิศใต้ ติดกับ บ้านโนนสะอาด

หมู่ที่ 8 ตำบลหนองกุ้ง

รูปที่ 3 ที่ตั้งชุมชนบ้านสั้มกบ ตำบลเหล่าดอกไม้ อำเภอชื่นชม จังหวัดมหาสารคาม

ที่มา: ดัดแปลงภาพจากโปรแกรม Google Earth เมื่อวันที่ 10 มกราคม 2564

2. กระบวนการระยะต้นน้ำ

ศึกษาและทำความเข้าใจในข้อมูลการใช้ประโยชน์จากป่า โดยในกระบวนการขั้นตอนต้นน้ำนี้ผู้วิจัยและทีมงานที่ร่วมวิจัย ได้ร่วมทำความเข้าใจบริบทของลักษณะธรรมชาติและพืชพรรณที่มีอยู่ในป่าโคกข้าว ตามลักษณะที่ตั้งและข้อมูลด้านปัจจัยลักษณะภูมิประเทศ พบว่าความหลากหลายของพืชพรรณในพื้นที่ป่าโคกข้าว เป็นผืนป่าที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนในอำเภอชื่นชม ทั้งด้านอาหาร อาบาศสมดุสของธรรมชาติ และการพึ่งพาอาศัยป่าเพื่อดำเนินชีวิตในด้านต่าง ๆ โดยได้รับการประกาศเป็นป่าสงวนแห่งชาติเมื่อปี พ.ศ. 2506 ในเขตพื้นที่ครอบคลุม 1 อำเภอชื่นชม 1 เขตจังหวัดมหาสารคามมีพื้นที่รวมทั้งหมด 5,387 ไร่ พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าโคกข้าวเป็นป่าไม้เบญจพรรณที่อุดมสมบูรณ์มีพื้นที่ครอบคลุม 3 ตำบล 9 หมู่บ้านประกอบด้วยบ้านนาค้าน้อย บ้านสั้มกบ บ้านผักแว่น หมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 4 ตำบลเหล่าดอกไม้ บ้านโคกอินทนิล บ้านหลุมแซง บ้านหนองกุ้ง บ้านน้ำจันทร บ้านโคกกลาง บ้านหนองหว้า ตำบลชื่นชม อำเภอชื่นชม จังหวัดมหาสารคามซึ่งแต่เดิมนั้นเป็นแหล่งไม้ใช้สอยประชาชนมีการตัดไม้แผ้วถางป่าโดยรอบเพื่อนำมาทำการเกษตรซึ่งในพื้นที่ป่าแห่งนี้กลายเป็นแหล่งอาหารทั้งเห็ดและพืชผักสมุนไพร รวมทั้งสัตว์ป่าขนาดเล็ก ดังรูปที่ 4

รูปที่ 4 ภาพถ่ายทางอากาศพื้นที่บริเวณป่าโคกข้าว
ที่มา: www.google.com/maps สืบค้นเมื่อ
กรกฎาคม 2564

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับนิเวศป่าจึงได้มีการสรุปข้อมูลเกี่ยวกับความหลากหลายของพืชพรรณที่มีอยู่ในป่าโคกข้าวและนำมาสร้างเป็นหุ่นจำลองระบบนิเวศป่า (Model ป่า) รวมถึง จัดลำดับพืชพรรณที่มีองค์ประกอบร่วมกับบริบทของพื้นที่ แหล่งน้ำ และการสร้างการเข้าถึงข้อมูลพืชพรรณด้วยระบบ QR Code ดังรูปที่ 5 ผลและสิ่งที่ได้รับในกระบวนการนี้คือการเสนอรูปแบบการศึกษาลักษณะนิเวศป่าโคกข้าว เพื่อเตรียมตัวก่อนลงพื้นที่และ นำสู่การขยายผลการศึกษา ด้วยการใช้สื่อ Model ป่าเพื่ออธิบายสังคมป่าในพื้นที่ป่าโคกข้าว

รูปที่ 5 การจำลองนิเวศป่าโคกข้าว (model)
ที่มา: คณะผู้วิจัยและนิสิตสาขาภูมิสถาปัตยกรรม ธันวาคม 2563

3. กระบวนการระยะกลางน้ำ

3.1 ศึกษาบริบทชุมชนโดยรอบ ป่าโคกข้าว เพื่อ หาความร่วมมือในการเสนอโครงการ พัฒนาชุมชนเพื่อเป็นที่พักรูปแบบโฮมสเตย์ ผู้วิจัยและทีมงานที่ร่วมวิจัย ได้ร่วมทำการสำรวจข้อมูล โดยทำการเก็บข้อมูลบริบทชุมชนโดยรอบพื้นที่ป่าโคกข้าว เพื่อศึกษาเส้นทางความเชื่อมโยงการใช้งานพื้นที่ ส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีวัฒนธรรมที่เหมาะสม ร่วมกับการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลแบบบูรณาการกับการเรียนการสอนเพื่อฝึกกระบวนการวิเคราะห์

ข้อมูล โดยนิสิตสาขาภูมิสถาปัตยกรรม ปีที่ 2 ร่วมกับรายวิชา หนึ่งหลักสูตร หนึ่งชุมชน โดยสร้างกระบวนการเรียนรู้ชุมชนร่วมกับนิสิต ได้ศึกษาบริบทพื้นที่ร่วมกันโดยการใช้ข้อมูลจากโปรแกรม Google map ฉายภาพและให้นิสิตสร้างแผนผังความเชื่อมโยงของพื้นที่ชุมชนและป่าโดยการแบ่งการศึกษาพื้นที่ชุมชนรอบป่าเป็น 3 กลุ่ม เพื่อทำความเข้าใจในวิถีวัฒนธรรมชุมชนรอบป่าโคกข้าว ดังรูปที่ 6

กลุ่มที่ 1 ประกอบด้วย บ้านดอนเงิน บ้านสว่างมาง บ้านหนองจาน บ้านคำมะโฮ บ้านคำมันปลา บ้านคำเหมือดแก้ว บ้านโนนศิลาอาสน์

กลุ่มที่ 2 ประกอบด้วย บ้านจองศรี บ้านโคกกลาง ล้านน้ำจัน บ้านหนองหว้า บ้านป่าหวาย

กลุ่มที่ 3 ประกอบด้วย บ้านส้มกบ บ้านนาคำน้อย บ้านหนองผักแว่น บ้านหนองกุง บ้านเหล่าดอกไม้

จากการศึกษาข้อมูลข้อมูลด้านการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมชุมชน พบว่า นอกจากการจัดกิจกรรมประเพณีตามความเชื่อ ฮีต 12 คลอง 14 ตามวัฒนธรรมแล้ว ยังพบความโดดเด่นของบริบทพื้นที่ชุมชนรอบป่าโคกข้าวเป็นพื้นที่ที่ยังคงวิถีวัฒนธรรมความเป็นอยู่แบบเรียบง่าย พึ่งพาธรรมชาติในการทำเกษตร มีการปลูกผักปลอดสารพิษ ที่โดดเด่นคือ การปลูกกะหล่ำปลี ฟักทอง และพืชผักชนิดอื่น ๆ เพิ่มรายได้ที่ดีให้แก่ชุมชน ดังนั้น ความโดดเด่นของบริบทในพื้นที่คือ เป็นพื้นที่ชุมชนที่มีความสมบูรณ์ทางด้านอาหารปลอดภัย

3.2 ระดมความคิดและการสร้างความเข้าใจจากการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นด้านทรัพยากรชุมชนนำสู่การประสานงานกับเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลเหล่าดอกไม้ เพื่อหารือเกี่ยวความร่วมมือในการพัฒนาพื้นที่ชุมชนเพื่อรองรับกิจกรรมนักท่องเที่ยวรูปแบบโฮมสเตย์ พบว่า ชุมชนบ้าน ส้มกบ เป็นชุมชนที่มีความสนใจในการพัฒนาพื้นที่ เพื่อรองรับกิจกรรมท่องเที่ยวแบบวิถีวัฒนธรรม โดยระดมความคิด การสร้างความเข้าใจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และรูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ และหาผู้สนใจในการพัฒนาพื้นที่บ้านพักเพื่อเป็นที่พักรูปแบบโฮมสเตย์ จึงมีการจัดเวทีคืนข้อมูลการศึกษาข้อมูลบริบทพื้นที่และคุณค่าทางวัฒนธรรม จากลงพื้นที่สำรวจชุมชน และหาตัวแทนผู้สนใจเข้าร่วมการพัฒนาพื้นที่บ้านเพื่อเป็นที่พักรูปแบบโฮมสเตย์ จำนวน 4 หลัง จากเป้าหมาย 5 หลัง ดังตารางที่ 1 เนื่องจากความไม่พร้อมของเจ้าของบ้านพัก จึงขอสละสิทธิ์ในการเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้ โดยมีการวัดขนาดพื้นที่อาคาร และสัมภาษณ์เกี่ยวกับความพร้อมด้านการปรับปรุงบ้านพัก และข้อจำกัดอื่น ๆ ในการรองรับนักท่องเที่ยวในอนาคตเพื่อนำไปวิเคราะห์แนวทางการจัดการพัฒนารูปแบบโฮมสเตย์

รูปที่ 6 บรรยากาศการทำกิจกรรมการเรียนรู้ข้อมูลพื้นที่ร่วมกับกิจกรรมการเรียนการสอน
 ที่มา: คณะผู้วิจัยและนิสิตสาขาภูมิสถาปัตยกรรม

รูปที่ 7 การสำรวจพื้นที่ชุมชนและการจัดเวที
คืนข้อมูลการศึกษาข้อมูลบริบทพื้นที่
ที่มา: คณะผู้วิจัยและนิสิตสาขาภูมิ
สถาปัตยกรรม

จากลงพื้นที่สำรวจชุมชน และหาตัวแทน
ผู้สนใจเข้าร่วมการพัฒนาพื้นที่บ้านเพื่อเป็นที่พัก
รูปแบบโฮมสเตย์ จำนวน 4 หลังจากเป้าหมาย 5
หลัง เนื่องจากความไม่พร้อมของเจ้าของบ้านพัก จึง
ขอสิทธิในการเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้ สรุปร
บ้านพักทั้ง 4 หลัง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 บ้านตัวอย่างและภาพจำลองการพัฒนา
รูปแบบโฮมสเตย์

หลัง	บ้านตัวอย่าง	จำลองการพัฒนา
1		
2		
3		
4		

3.3 วิเคราะห์หาแนวทางการพัฒนาและ
ปรับปรุงที่พักรูปแบบโฮมสเตย์ แนวทางการพัฒนา
และปรับปรุงภายใต้แนวคิดมาตรฐาน โฮมสเตย์ไทย
10 ด้าน งานวิจัยนี้เริ่มจากศักยภาพความพร้อมของ
บ้านตัวอย่างและเจ้าของบ้านที่มีความสนใจ
ผนวกกับอาจมีการส่งเสริมกิจกรรมชุมชนและ
เชื่อมโยงกับพื้นที่เรียนรู้และท่องเที่ยวภายในชุมชน
ให้มีความชัดเจน และคำนึงถึงความสัมพันธ์กับการ
ออกแบบสถาปัตยกรรมเชิงพื้นที่ และเชิงพฤติกรรม
มนุษย์และสภาพแวดล้อม จึงได้แนวคิดในการ
ออกแบบตามลักษณะพื้นที่เดิมของบ้านตัวอย่าง
โดยพื้นที่ภายนอกของบ้านมีศักยภาพในการจัดทำ
เป็นพื้นที่รองรับกิจกรรมหรือเป็นพื้นที่สำหรับจัด
กิจกรรมเพื่อต้อนรับหรือรองรับแขกหรือนักท่องเที่ยว
ที่มาพัก Homestay ซึ่งมีแนวทางการพัฒนาปรับปรุง
ดังนี้

1) นำเอาสิ่งของ อุปกรณ์ หรือเครื่องมือ
เครื่องใช้ ที่สื่อถึงวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของชาวบ้าน
เช่น กระดัง ตะกร้าสาน มาตกแต่งตามผนัง กำแพง
เพดาน เสา เป็นต้น

2) ใช้ที่นั่งเป็นแคร่ไม้สำหรับรองรับแขกหรือ
นักท่องเที่ยว เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

3) นำเอาไม้ไผ่หรือไม้มาตกแต่งตามขอบ
กระเบะปลูก เพื่อลดทอนความแข็งกระด้างของพื้น
กระเบื้อง และเพื่อความเป็นธรรมชาติ

4) จัดระเบียบแปลงผักให้เป็นสัดส่วน มีรั้ว
หรือขอบที่ชัดเจน เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย
เปลี่ยนการปลูกดอกไม้กระถางตามพื้น ให้เป็นการ
วางเรียงในแนวตั้งตามกำแพง เพื่อเปลี่ยนจาก
กำแพงปูนธรรมดาให้เป็นแนวต้นไม้

5) มีการทำฉากที่สามารถเคลื่อนย้ายได้ง่าย
ในกรณีที่มีการจัดกิจกรรมที่ใช้ในการต้อนรับแขก
หรือนักท่องเที่ยว เพื่อเป็นการกำหนดบริเวณที่จัด
กิจกรรม รวมถึงอาจมีการทำโต๊ะ ทำขาตั้งสำหรับ
วางของเพื่อโชว์

4. กระบวนการระยะปลายน้ำ

จากกระบวนการศึกษาข้อมูลสู่การสังเคราะห์ ร่วมกับการบูรณาการการเรียนการสอน รวมทั้งงาน บริการวิชาการ นำสู่กระบวนการ สร้างความรู้และ เพิ่มทักษะการเตรียมความพร้อมในการรองรับ นักท่องเที่ยว โดยการจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน ร่วมกับทีมวิจัย และวิทยากร ที่ร่วมกันจัดกระบวนการ เรียนรู้โดยให้ชุมชนตั้งศักยภาพความรู้ และ ทรัพยากรที่มีอยู่ในตนเองออกมาจัดทำกิจกรรม อีกทั้งวางแผนสู่การรองรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ด้วยการ มอบคู่มือการใช้ภาษาอังกฤษเบื้องต้นให้กับ ผู้เข้าร่วมกิจกรรม เพื่อส่งเสริมและพัฒนาความ พร้อมด้านการรองรับนักท่องเที่ยวรูปแบบโฮมสเตย์ ที่มีเอกลักษณ์ของชุมชนบ้านส้มกบ ตำบลเหล่า ดอกไม้ อำเภอสันติสุข จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งมี กิจกรรมดังต่อไปนี้

กิจกรรมที่ 1 กิจกรรมการให้ความรู้ การจัด สภาพแวดล้อม เพื่อพัฒนาพักรูปแบบโฮมสเตย์ของ ชุมชน วิเคราะห์ของดีชุมชน วิทยากรโดยทีม กิจกรรมจากคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ฯ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ดังรูปที่ 8

รูปที่ 8 บรรยายการให้ความรู้การจัด สภาพแวดล้อมเพื่อพัฒนาพักรูปแบบโฮมสเตย์ ของชุมชน
ที่มา: คณะผู้วิจัยและนิสิตสาขาภูมิสถาปัตย์กรรม

กิจกรรมที่ 2 นำเสนอผลงาน การเสนอแนวคิด การปรับปรุงพื้นที่พักรูปแบบโฮมสเตย์ของชุมชน มีวิทยากรจากทีมกิจกรรมจากคณะสถาปัตยกรรม ศาสตร์ฯ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ดังรูปที่ 9

รูปที่ 9 การนำเสนอผลงาน การเสนอแนวคิด การปรับปรุงพื้นที่พักรูปแบบโฮมสเตย์ของ ชุมชน
ที่มา: คณะผู้วิจัยและนิสิตสาขาภูมิสถาปัตย์กรรม

กิจกรรมที่ 3 การส่งเสริมและพัฒนการใช้ ภาษาอังกฤษขั้นพื้นฐานสำหรับสนทนา วิทยากร โดย อาจารย์จากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ดังรูปที่ 10

รูปที่ 10 บรรยายการฝึกใช้ภาษาอังกฤษขั้น พื้นฐานสำหรับสนทนา

กิจกรรมที่ 4 การมอบหุ่นจำลอง (Model) ที่ได้รับการเสนอแนวคิดการพัฒนาปรับปรุง ให้กับเจ้าของบ้านพัก ชุมชนบ้านส้มกบ ตำบลเหล่าดอกไม้ อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดมหาสารคาม เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินโครงการต่อไป ดังรูปที่ 11

รูปที่ 11 กิจกรรมการมอบหุ่นจำลอง (Model) ที่ได้รับการเสนอแนวคิดการพัฒนาปรับปรุง ให้กับเจ้าของบ้านพัก ชุมชนบ้านส้มกบ ตำบลเหล่าดอกไม้ อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดมหาสารคาม

สรุปและอภิปรายผล

สรุปผล

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Process of Participatory Action Research; PAR) ในงานวิจัยนี้แบ่งเป็น 3 ระยะ คือ ระยะต้นน้ำ ระยะกลางน้ำ และระยะปลายน้ำ โดยในแต่ละระยะของการปฏิบัติการจะมีกิจกรรมแบบมีส่วนร่วม ดังนี้

1. ระยะต้นน้ำ เป็นความร่วมมือกันของทีมวิจัยระหว่าง คณาจารย์และนิสิต คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและนฤมิตศิลป์ โดยร่วมทำความเข้าใจบริบทของลักษณะธรรมชาติและพืชพรรณที่มีอยู่ในป่าโคกข้าว ตามลักษณะที่ตั้งและข้อมูลด้านปัจจัยลักษณะภูมิประเทศ สู่การนำเสนอเสนอรูปแบบการศึกษาลักษณะนิเวศป่าโคกข้าว เพื่อเตรียมตัวก่อนลงพื้นที่ และ นำสู่การขยายผลการศึกษาด้วยการใช้สื่อ “Model ป่า” เพื่ออธิบายสังคมป่าในพื้นที่ป่าโคกข้าว เป็นการแสวงหาความรู้ของนักวิจัยตามโครงการการสร้างรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพเป็นไปตามหลักการวิจัยเชิงวิทยาศาสตร์ และสามารถที่จะเผยแพร่แก่สังคม

2. ระยะกลางน้ำ เป็นกระบวนการหาความร่วมมือในการเสนอโครงการ การสร้างกระบวนการวิเคราะห์ทรัพยากรชุมชน ร่วมกับการวิเคราะห์เส้นทางการเข้าถึงแต่ละชุมชน เพื่อพัฒนาชุมชนสู่การเป็นที่พักรูปแบบโฮมสเตย์ ระยะนี้มีความร่วมมือกับภาคีทุกภาคส่วนของโครงการ ได้แก่ คณะวิจัย นิสิตคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ฯ ชาวบ้านบ้านส้มกบ ผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน ตัวแทนจากองค์การบริหารส่วนตำบลเหล่าดอกไม้ อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดมหาสารคาม ผ่านกิจกรรม ดังนี้

2.1 กิจกรรมการเรียนรู้ข้อมูลพื้นที่ร่วมกับ กิจกรรมการเรียนรู้การเสนอ ร่วมกับการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลแบบบูรณาการกับการเรียนการสอน เพื่อฝึกกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล โดยนิสิตสาขาภูมิสถาปัตยกรรม ปีที่ 2 ร่วมกับรายวิชา หนึ่งหลักสูตรหนึ่งชุมชน

2.2 กิจกรรมระดมความคิดและสร้างความ เข้าใจกับชุมชน โดยการจัดเวทีคืนข้อมูลการศึกษาข้อมูลบริบทพื้นที่และคุณค่าทางวัฒนธรรมกับชาวบ้านบ้านส้มกบ เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์และหาแนวทางในการพัฒนารูปแบบโฮมสเตย์ เป็นกิจกรรมการวิจัยเชิงปฏิบัติการของชุมชน ที่เกิดจากความพยายามในการแก้ไขปัญหาชุมชนของนักวิจัยที่ปฏิบัติการร่วมกันกับชุมชน ในมิติแรก มิติที่สองและ

มิติที่สาม ของขั้นขั้นตอนการมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

3. ระยะปลายน้ำ

เป็นการสังเคราะห์ร่วมกับการบูรณาการการเรียนการสอน รวมกับงานบริการวิชาการ นำสู่กระบวนการ สร้างความรู้และเพิ่มทักษะการเตรียมความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว โดยการจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน ร่วมกับทีมวิจัย และวิทยากร ร่วมกันจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยให้ชุมชนตั้งศักยภาพความรู้ และทรัพยากรที่มีอยู่ในตนเองออกมา ร่วมทำกิจกรรม มอบคู่มือการใช้ภาษาอังกฤษ เบื้องต้นให้กับ ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งอยู่ในขั้นตอนการมีส่วนร่วมมิติที่สามและมิติที่สี่ เป็นความร่วมมือที่ได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน ผ่านกิจกรรมเชิงปฏิบัติการดังนี้

กิจกรรมที่ 1 กิจกรรมการให้ความรู้ การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อพัฒนาพักรูปแบบโฮมสเตย์ของชุมชน

กิจกรรมที่ 2 นำเสนอผลงาน การเสนอแนวคิด การปรับปรุงพื้นที่พักรูปแบบโฮมสเตย์ของชุมชน

กิจกรรมที่ 3 การส่งเสริมและพัฒนาความการใช้ภาษาอังกฤษขั้นพื้นฐานสำหรับสนทนา

กิจกรรมที่ 4 การมอบทุนจำลอง (Model) ที่ได้รับการเสนอแนวคิดการพัฒนาปรับปรุง ให้กับเจ้าของบ้านพัก

อภิปรายผล

จากการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในทุกๆระยะ เป็นไปตามขั้นตอนกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ทั้ง 5 มิติ คือ

มิติแรก ร่วมศึกษาและวิเคราะห์ปัญหา โดยการลงพื้นที่เพื่อสำรวจและเก็บข้อมูล นำมาวิเคราะห์และออกแบบวางแผนต่อไป

มิติที่สอง ร่วมวางแผน โดยการทำงานร่วมกันของทุกฝ่ายจากภาคีในโครงการ มีกิจกรรมในการระดมความคิดและหาแนวทางการพัฒนารูปแบบโฮมสเตย์ร่วมกัน

มิติที่สาม ร่วมดำเนินการ โดยคณะวิจัยและภาคีต่างให้ความร่วมมือในการดำเนินการ ผ่านกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ

มิติที่สี่ ร่วมรับผลประโยชน์ จากการวิจัยนี้ มุ่งเน้นหาแนวทางการพัฒนารูปแบบโฮมสเตย์ โดยมีการบูรณาการเรียนการสอนร่วมด้วย ทำให้นิสิตได้รับประโยชน์จากการเรียนผ่านพื้นที่จริง และเมื่อการดำเนินการวิจัยเสร็จสิ้นทางชุมชนบ้านสัมกบได้แนวทางการพัฒนารูปแบบโฮมสเตย์และสร้างประโยชน์ในพื้นที่ป่าโคกข้าวให้เป็นพื้นที่ศึกษาและท่องเที่ยวทางธรรมชาติได้

มิติที่ห้า ร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินงานวิจัยและผลการพัฒนาจากการดำเนินการ โดยการวิจัยวิธีการและขั้นตอนที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานร่วมกันของชุมชนและนักวิจัย นิสิต ชุมชน PAR เป็นเทคนิคที่เหมาะสมต่อยุคปัจจุบันที่ต้องการการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย

ข้อเสนอแนะ

ในขั้นตอนกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมทั้ง 5 ขั้นตอนที่กล่าวอภิปรายข้างต้น จึงมีข้อเสนอแนะในขั้นตอนมิติที่ห้า ร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินงานวิจัยและผลการพัฒนาจากการดำเนินการ ให้มีการติดตามการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และสามารถสรรค์สร้าง ผลักดันโครงการนี้ให้เกิดขึ้นจริงได้ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และได้ประโยชน์ในระดับจังหวัด เพื่อให้เป็นที่รู้จักและเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติของจังหวัดต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

กระบวนการการพัฒนารูปแบบโฮมสเตย์กรณีศึกษา ชุมชนบ้านสัมกบ อำเภอชื่นชม จังหวัดมหาสารคาม เป็นโครงการวิจัยได้รับทุนสนับสนุนจากคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ผังเมืองและนฤมิตศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประจำปีงบประมาณ 2565 ทางคณะทำงานขอขอบพระคุณผู้ที่เกี่ยวข้องทุก ๆ ท่านเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

References

- Chaowarat, P. , Sawangchaeng, S. and Piriakarnnon, M. (2016). *Participatory Action Research in Promoting Safe Bike to School*, JARS 13(2). 2016, 69-84.
- Department of Tourism Ministry of Tourism and Sports Authority of Thailand. (2015). *Thai homestay standards*. Chulalongkorn University Printing. Bangkok.
- Itthipol K. (2010). Ecotourism format: Case study: Ban Wang Nam Mok Nong Khai Province (Research report). Nong Khai Cultural Office.
- Mett M. (2010). *Participatory education management: citizens, administrative organizations Local and government departments*. 2nd. Bangkok: Bookpoint.
- Nithidet C. (2006). *Residential tourism at Ban Fong Tai Homestay, Wang Kwang Subdistrict, Nam Nao District Phetchabun Province (Research report)*. aresuan University.
- Pantip R. (1997). *Participatory Action Research*. ASEAN Institute for Public Health Development. Mahidol University, Bangkok.
- Sanya K. (2008). *The success of community enterprises in the 4 border provinces of the Mekong Basin*. Doctor of Public Administration Thesis Department of Public Administration Valayalongkorn Rajabhat University Under the Royal Patronage.
- Thirawat P. (2019). *Participatory process in developing standards of comfort in homes and communities*. JARS 16(2). 2019, 113-132.